

B İ B L İ Y O G R A F Y A

SHIKOGOROFF; *Ethnological and Linguistical Aspects of the Ural-Altai Hypothesis, and Tungus Materials (Ural-Altaylı Kuramının etnolojik ve Linguistik Görünüşü)* Anthropological Publications, Oesterhout, N. B. The Netherlands. 1970,

Biz Türkler için de önemi açık olan bu eserin ilk baskısı 1930 yılında, ve elimizdeki baskısı 1970 yılında yapılmıştır. Bilgin yazar bu kuramı benimsemiyor ve kendine özgü düşünce ve davranışla bunu çürütmeğe çalışıyor. Yazarın tutumu bilimsel olmakla birlikte kendini kimi duygusal aşırılıklarıdan da alıkoyamamaktadır.

Gerçi, bilginin çok haklı olduğu bir anlayışı vardır, fakat kuram bugün de ayakta ve bir çok çağdaş bilgin ve bu arada kimi Macar ve Fin bilgini, kuramı daha da bilimsel temellere oturtmak yolunda değerli çalışmalar yapmaktadırlar.

Biz burada, bu değerli eseri, yazarın ağzıyla, tanıtmaya çalışacağız. Bunu yaparken, daha çok, yazarın genel görüş ve anlayışları ile çıkardığı sonuçlar üstünde durduk. Aslında, eserin okunması oldukça güç ve söylemek istedikleri de özellikle kavramlar ve genel terminoloji ile ilişkili olduklarından, başlıklar halinde de olsa, ele alınan bütün konulara değinmek gereğini duyduk.

Şimdi, bilginin söylediklerini görelim:

1 — *Giriş ve önsöz.*

Bundan üç yıl kadar önce karmaşık (complex) linguistik ve etnografik sorunlar üzerine bir eser yazıp Tunguz dilindeki yön (orientation) terimleri üstünde durmuş-tum. Bu eserde, 'Altaylı' denilen dillerde, 'ortak sözler' sorununun, karmaşık sözler, linguistik ve etnografik gibi iki bakımdan araştırılıp çözümlenmedikçe, açıklığa kavuşturularak çözümlenmeyeceği görüşü belirtilmişti. Benim davranışım, bu konuda, geçerli olan görüşe uymuyordu.

Bu eser Tunguz dilindeki koşaları (paralleles) eleştirmeden, bu Tunguz dilini daha geniş bir birim olan ve bir ata-dilden geldiği sanılan Altaylı diller arasına sokma davranışına karşıdır. Bu eser, Altaylı dip-dil (pra-language) tezini tutanların gözüne ilişti; P. Pelliot bunu bir sorun ve kullandığım antropoloji terimini de yadırgayıp kendine bir tutanak yaptı.

Ben, bundan bu eserde de arasıra yararlanacağım ve konunun genel oturtulmasında etnolojik görüşleri temel alacağım. Ben gözlerimi linguistik olayların da etnografik yönleri olduğu gerçeğine yumamam. Kaldı ki, Ural-Altaylı kuramı aslında bir etnolojik sorundur. Bundan ötürü de düşünüyorum ki, antropoloji, etnografya ve özellikle etnoloji, çok çok yararlıdır ve bu bakıma, bu 'The Ural-Altai Hypothesis and Tungus Materials' başlıklı eserin de baş konusudur, ve bunun için de, eserin başında halk ve dil (ethnos ve language) terimlerinin bir genel tartışılması yapılmıştır. Bu iki konu bugüne değin pek incelenmemiştir gereğince. Bunsuz da Ural-Altaylı kuramının işlenebilmesi olanağı yoktur.

Burada, işlenen konuya çeşitli yönlerden yanaşıldığı için, uzmanlarınca çok eyi bilinen kimi gerçekleri ve sonuçları da sık sık anacağım. Fakat, ilgi ve emeklerini bilimin dar alanlarına kısıtlayanlar için durum böyle değildir, ve bu husus onlara söylenmelidir. Hattâ, baş amacıma ulaşmak için, onlara ihtiyacım da olacaktır.

Eyice bilinen gerçekler (facts) ve sonuçlar yanında çeşitli teorilere de değineceğim ki, bugüne değin genellikle benimsenilmemişlerdir. Ayrıca bir takım yeni gerçekler ve teoriler de anacağım, çünkü bunlar bugüne değin yayımlanmamışlardır.

Benim, Ural-Altaylı denilen dillerin ortak kaynağı sorununu tartışabilmem ve bunun metodu üstündeki görüş açım başka yazarlarınkinden ayrıdır. Bu ayrılık ortak kaynağı, doğrusu ortak kaynaklılığı isbatlıyan (proving) veya abayan (disproving) tanıtıların (bilgi ve belgelerin) tartışılmasından değil, benim düşünüş ayrılığımdan gelir. Öylesine ki, kaynak konusu ve diller arasındaki kaynak birliği, ve de soydaşlık ilişkileri, bugüne değinki yolla, hiç tartışılmaz. Bu görüş açısı teoretik nedenlerle de doğrulanabilir ki, bu, eserin büyük bir kısmını kapsar.

Açıklanması gereken başka bir nokta da davranışlarda böylesine farkların var olduğunu bulup ortaya koymaktadır. Çünkü, karşı davranışın oluşum eylemini göstermeden, benim görüş açım sadece bir 'görüş açısı' görünebilir ve de herhangi bir başkası gibisine. Oysa ayrılık, böylesinelikten çok derinlerde. Bu da eserin başka kesimlerinde belirtilmiştir.

Araştırmaların usulu ve orijinal işlemi, kullanılan terimlerin yeniden gözden geçirilmesini de gerektirmektedir. Bunu yaparken eski anlamların yerine yenilerini koymakla yetinilemez. Eski sembolları yeniden 'sembollamak' da gerekir. Çünkü, kimi sembollar eskimiş ve artık kullanılamaz olmuşlardır.

Burada ben bir kaç yeni terim bulmaya çalıştım. Bunlardan 'ethnos'u/halk'ı daha önce de kullanmıştım. Starter'i/uyandıran'ı burada açıkladım. Başka bir kaçına da bir az başka anlamlar verdim. Bu açıklamaları yararsız ve yorucu lâfetme yollu 'tartışmaları' önlemek için gerekli saydım.

Bu eserde tartıştığım her söz örneği (case) için belge ve bilgiler (facts) anmadım. Fakat, bu benim çıkardığım sonuçların belgeye dayanmadıklarını ve bunların sadece bir varsayı gibisine olduklarını göstermez. Herşeyden önce, ayrıca belirttiğim kimi örnekler biryana, elle tutulur gerçeklere dayanırlar ve her an, araştırma tekniği de gösterilerek, sonuçlar açıklanıp aydınlatılabilirler.

Bu davranışım bugün için güvenilir dayanaklar elde etmek içindir; yoksa bir ana-ural-altay dilinin varlığı, ya da yokluğu sorunu umurumda değildir.

* * *

Parça I, Bölüm I. Ethnos/halk ve Kültürel olaylar.

2 — *İnsanlık birimi (The Human Unit) :*

İnsanlıkta kültürel ve fizik olayların değişmeleri konusunda her araştırmacı, er veya geç, bu değişmelerin birer birim olarak var olan belli insan topluluklarında yer aldığı görüş ve düşüncesine varır. . . .

3 — *Ethnos'un tanımlanması :*

Ben insanlık birimini aynı bir dil, aynı bir kök ile birleşen veya bir kökten geldikleri üstünde aynı inanişta olan ve belli başka benzerlerinden farklı kültürel niteliğe sahip kişiler topluluğu olarak tanımlamıştım. . . .

4 — *Ethnos'lardaki değişmelerin işleyişi :*

Birimlerin var oluşu verilerin çokluğu ile tanımlanır. Biryanda andırılaşagelen şartlar vardır ki, binlerce yıl önce yaratılmış ve gelenekleşmiş şartların sonuçlarıdır. Bunlar bir tek birimde değil, bütün birimlerde bugüne ulaşanlar olup sonunda sözkonusu birimde kesişirler. Öteyanda da birimin içinde yaşadığı ortamın oğünkü şartları vardır. İmdi, o ethnos'un kendisi de, işte bu ortamlardaki unsurlardan biridir.

(Yazar bir denge formülü de kurup interetnik ortamın dahi bir denge sistemi kılıklandırdığını söylüyor.)

5 — *Ethnos'larda içten-dışa ve dıştan-içe saldıran güçler, ve yeni ethnos'ların doğuşu :*

Bu davranış güçleri ethnos'ların dinamik niteliklerinin belirtileri, başka bir deyimle, tutucu ve bozucu güçlerin sonuçlarıdır. Dil de, bunda, en güçlü bir araç ve araçtır.

6 — *Kültür unsurları ve karmaşıkları. (complex)*7 — *Kültürel karmaşıkların birer işlem olayları oldukları.*8 — *Kültürel olayların değişmeleri.*9 — *Değişmelerin itici güçleri (impulses), bunların yeğlinliği ve değişmenin hızı (tempo) :*

Kültürel karmaşıklıkların, bunların ve bunların unsurlarının değişmesi, görülüyor ki, etnik birimlerin uyaşma (adaptation) ihtiyaçlarıncı zorlanırlar. Ancak, bu genel ve geniş yargıyı kesimlerine bölmeliyiz. Bunda da en başta durmadan çalşıp zorlıyan itme gücü kaynakları gelir.

*Bölüm II. Dil.*10 — *Dil (Language).*

Dil, etnografik olayların en karmaşıklarından biridir. Dilin bugünkü tanımlanışı çok farklılık gösterdiğinden, ben burada, bu eserin temel konusu olmakla, görüş açımı ayrıca belirteceğim. (uzun boylu anlatıyor.)

11 — *Ses uyandıranlar (Sounding starters)*12 — *Ethnos'larda dil.*

13 — *Dil karmaşıklıklarının oluş ve dönüşüşü. (Formation and transformation of linguistic complexes).*

14 — *Dillerin sınıflandırılması. (Classification of languages).*15 — *Dilde dıştan-içe ve içten-dışa güçlerin etkileri.*

16 — *Dil, etnik değişmeler işlemünde etnografik bir olaydır. (Language as ethnographical phenomenon in the process of ethnical variations.)*

17 — *Ortak sözler sorunu :*

Dil ve kültür olaylarının varolmalarının koşullarını gözden geçirirken unsurların karmaşıklar halinde guruplandıklarını görmüştük. İmdi, dil karmaşıkları ekonomik, teknik ve sosyal karmaşıklar gibidir, ayrı etnik guruplarda kimi belli benzerlikler gösterebilirler. Karmaşıkların doğal nitelikleri üstüne gerekli bilgilerle donatılmamış kafalarda bu benzerlikler, çok kez, karmaşıkların, hattâ bunları taşıyanların, ortak köktenlik gösterdiği sanısı uyanır. Bunu dile uygularsak, ortak-köktenlik (common origin) gerçeğini ortak sözlerde (common words) buluruz. Bu eserin ikinci parçasında bu çok önemli sorunu işliyeceğiz. Genel olarak linguistik eserler pratik değil teoretiktirler. Ortak sözlerin yapılışı ve doğası çok önemlidir. Bu, iki veya daha çok dillerde rastlanan ve ortak sayılan sözler şu üç gurupa ayrılabilir:

- Ödünçlenme sözler (loan-words),
- Çok benzeşen sözler, ve
- Kökten ortak sözler (genetically common).

Biz bu 'ortak' anlamını, evrim (evolution) karmaşığını ve dilin organik karakterini inceledikten sonra daha iyi anlayacağız. Ana-dil çoğu hallerde bilinmediğine göre, sözlerin ortak oldukları ya da olmadıkları yargısı da kişisel davranışa göredir...

18 — *Ortak sözlerin özel halleri. (Particular cases of common words).*

19 — *Ethnos'lar ve diller arasında kurulu ilişki. (Correlation between ethnoses and languages.) :*

*Bölüm III. Evrim teorisi ve dil. (The theory of evolution and language).*20 — *Evrin teorisi ve diller :*

Önceki kesimlerde açıkladığı üzere, dilin rolü, doğasınca, öylesinedir ki, ethnos'ların öteki koşulları ile bağlantılı olmayan bir olay olarak düşünülmez, ancak, dille az bir ölçüde, ve yalnız dillerin kendilerine özgü değişme iç kurallarının kontrolü altında, bir bütün gözü ile bakılabilir. (yazar bu teorinin dile uygulanmasını uygun bulmuyor.)

21 — *Evrin teorisinin dillere uygulanmasından çıkan lojik gerekemler. (Logical consequences of the theory of evolution applied to the languages).*

22 — *Evrin teorisinin belirttiği fonetik ve morfolojik sonuçlar. (Phonetic and morphological consequences implied by the theory of evolution).*

23 — *İlerleme düşüncesi. (Conception of 'progress').*

24 — *Zaman unsuru. (Element of time).*

25 — *İlkel-dil düşüncesi. (Conception of 'primitive' language).*

26 — *Yazarın davranışı ve evrim teorisi (Authors attitude and the theory of evolution).*

27 — *Dilbilim, Avrupalı etnografik karmaşığının bir unsurudur. (Linguistic as one of the elements of the European ethnographical complex). :*

Parça II. *Ural-Altaylı Kuramı. :*

Bölüm IV. Ural-Altaylı kuramı ve Tunguzca malzeme. :

28 — *Ural-Altaylı kuramının teoretik temeli.* :

Altaylı, hattâ Ural-Altaylı dillerinin ortak-köktenliği kuramının tarihi geçen yüzyılın ilk yarısında başlar. Bu kuramın bir çok savunucuları ve karşı koyanları olmuştur. Böylece sorun konuya dışarıdan girenlerin görüşlerince henüz çözümlenmemiştir. Gerçekten, karşı görüşleri ve ileri sürülen tanıtıları, (evidences) uzlaştırmaya ve ılımlı bir ortalama çözüm bulmaya çalışanlar yanılmıştır. Çünkü, bu sorun için tek bir doğru çözüm (correct solution) vardır ve bütün ötekilerin yanlış oldukları er geç isbatlanacaktır. Biz burada hangi gurupun, aldandığını ve hangisinin haklı olduğunu tartışmaya girmeyeceğiz. Çünkü, I. parça'da gösterildiği üzere, diller arasında öylesine bir ilişki (relationship) sorunu, cevaplandırılmak için, ortaya bile konulamaz. (bu başlıkta bilgin yazar çok ilginç konuşuyor).

29 — *Temel önerilerden çıkan sonuçlar.*

30 — *Tunguzca karşılaştırma malzemesi.*

31 — *Sözlerin başındaki ilk seslileri soluyarak ve iki-dudak arasından çıkarmak sesel bir konuşma kuralıdır. (Aspiration and bilabialization of the initial vowels as a phonetic fashion).*

32 — *Goldi dili ne tipik kuzey Tunguzca, ne de tipik güney Tunguzcadır.* :

33 — *Mogul 'aspiration' u ve 'bilabialization' u.*

34 — *Aspiration ve bilabialization sorununun çözümlenmesinin linguistik önemi :*

Bu sorunun çözümlenmesine karşı duran en büyük engel Türkçe'de h harfinin (Grekçedeki) bulunmamasıdır. (Anadolu Türkçesinde vardır ve burada bütün k'lar kh veya g okunur. BSO)

Bölüm V, Koşaların incelenmesi. (Analysis of parallels) :

35 — *Buradaki incelemenin genişliği. (Scop of the present analysis.) :*

Bu koşaların incelenmesini yalnız Tunguzca için yapacağım. Ayrıca, Tunguzcada seslilerin 'aspiration' u ve 'bilabialization' u sorunu kuramsal Ural-Altaylı dili ile ilişkili olmıyan bir olay olmakla, Tunguzların ilişkisi kuramını da, bu kuramsal dil ile karıştırmak istemiyorum.

Belki birgün Moğulca ve Türkçe uzmanları bu iki işlem arasında ne gibi bir ilişki bulunduğunu-eğer bu diller arasında böyle bir ilişki ve böyle bir kuramsal dip-dil (pra-language) varsa - göstereceklerdir.

36 — *Ayrıntılı incelemelere girişmeksizin benimsenmiyen örneklerden seçmeler. (Yazar burada 3 örnek üstünde duruyor ve Ural-Altaylı ortak dile 'Uralaltaicology' adını veriyor.)*

37 — *Az bir incelemeden sonra atılan (benimsenmiyen) hallere örnekler. (Yazar burada 6 örnek inceliyor.)*

38 — *Başta ve söz içindeki sessizli örnekler.*

(Yazar burada 13 örnek inceliyor).

39 — *Başta ve arada dişel (dental) sessizli örnekler. (Cases whit initial and intervocalic dental consonants) :*

Bu seri Sauvageot'un eserinde 28 örnekle yansıtılır. Bunlardan 6 tanesinin Tunguzca koşası yoktur. Dört örnek tartışma konusu dışında kalır. 12 tanesi incelen-

diği için bunları yeniden ele almamız gereksizdir. Geriye kalan 6 söz ise burada incelenebilir ve incelenmeye değer.

Örnek Nr.: 87.

Kök (stem) yıldız toro, anlamı dayak ve dayanak. Ancak, anlamın sınırları geniştir, ve şu anlamları da verir: Güçlü, sert, burgu, vida, yiv, direk, neden ve benzerleri.

(Sauvageot'nun eserinde) anılan Tunguzca söz ture olup dayanır, üstüne oturur gibisine (sich gründen, fussen auf) çevirilmiştir. Bu söz başka Tunguz lehçelerinde direk/tirek, altlık (post/Prfosten, pillar) anlamlarını verir. Şamanizm inancında ruh gelip bu direğe çıkmak üzere tırmanması için kullanılır. Çağırılan ruhlara turu, toru, toro denir. Mançuca'da da görülen bu sözün aslı, anlaşılın, Moğolca'dır. Gerçekten de tura ile ilişkilendirilmiş dinsel gelenek Tunguzca değil, Moğol-Buryatça'dır. Buryatça'da toron sözü aynı anlamda kullanılır, ve öteki anlamlar (Ursache/Grund ki Türkçemizde "neden" 'dir) karşılığı olan turgun, tûrû ve terigun Moğolcadır. Bunların Türkçe koşaları yoktur.

(İmdi, burada gerek batılı bilginlerin, gerekse bunların görüş ve anlayışları yanında kullandıkları malzeme, tuttıkları yol ve vardıkları sonuçların niceliğini belirtmek için aldığımız bu örnek çok ilginçtir. Batılıları ellerinin hamuru ile işe karıştıklarını ve dil bilmeden dilcilik yaptıklarını kınayan doğulu bilgin de aynı durumdadır. Çünkü bu kökün aslı Türkçe t.r./tr olup sesli harfler sözün anlam genişlemeleriyle ilgilidir. İşte bu öz Türkçe olup yabancı ağızlarla düşerek bozulmuştur. Gerçekten de bu sözün dilimizde şöylesine soyu ve sopu vardır:

-tir-ek/direk, tirenmek/direnmek, tir-etmek/diretmek,...

-tır-manmak, tır-malamak, tır-nak, tır-pan, tır-mık,...

-Ter-mek/dermek, dirmek, ter-lemek, terletmek, ter-kin, ter-kinlemek,...

-Tür-mek/dürmek, dür-tmek, tür-üşmek,...

-Tur-mak/durmak (altında, üstünde, yanında, önünde, arkasında...) tur-ak/durak, ... Tur-gun/durgun, tur-agan/duragan, ...

Tanıma yazısının uzatılmasını da göze alarak sayın okurlara bu örneği vermeden edemedim ve daha başkalarını da verebilirdim. BSO).....

40 — *Başta ve arada hançere sessizleri bulunan örnekler.*

41 — *Başta ve aradaki genizden gelen nğ harfli örnekler.*

42 — *Sonuçlar. (Conclusions).*

Yukarılarda Tunguzca sayılan sözler listelerinin denetlenmesinden görülebilir ki, elde edilen sonuçlar yapılan iş için harcanan emeğe oranla büyük değerlidir. Sauvageot'nun Tunguzca'yı bilmemek gibi eksiği, öteki aşamalarda kusurlarına oranla azdır. Dil öğrenmek bir vakit ve istek işidir ve bunu isteyen yapabilir. Sorunun önemli yönü uygulanan usulun niteliği ve mekanizmesidir.....

Sauvageot'unu ortaya koyduğu serilerden sadece 15 söz Tunguzca ile öteki diller arasında ortaktır. Bunlar da Sauvageot'nun kuramlarının öyle olmaları ve doğru diye benimsenmeleri kaydıyledir. Eğer, bu kuramlar öyle değilse, ortak sözlerin sayısı daha da azalır.

Gerçekten de, G. Ramstedt'in kuramının Tunguz dili için geçerli sayılamıya-çağını, olmadığını daha önce gösterdim, ve böylece bu 15 sözden 5'inin de dışarıda bırakılması gereklidir. Kimi öteki örneklerde de fonetik dönüşmeler gene kuramsal (hypothetic) olduktan başka anlamsal (semantic) değişmeler de pek geniş ve anlamlar birbirlerine pek uzak olduklarından, bunlar da biryana bırakılmalıdırlar. Hattâ, bu örneklerin çoğunda (15'ten 9'unda) Türkçe koşalar eksiktir. Üçte birinde ise Moğolca koşalar eksiktir.

Bütün bunlardan sonra, yalnız 2/iki söz kalır ki, bunlar da yan(side) ve yılan (snake) olup karşılaştırılan bütün dillerde rastlanır¹.

Bunlar için herhangi bir başlangıç kuramı kurulup kullanılması da gerekli değildir. Başka dillerde, ortak sözler konusunda söylenenleri hatırlarsak, böylesine cılız bir sonuç şaşırtıcı değildir. Bu iki ortak sözün -sayıları 20, hattâ 50 olsa bile ne ki- ortak kaynağı ülkede yerleşmiş halkların gelenek mekanizması olabileceği ve böylece dolaysız olarak gelebilecekleri gibi kombinasyon ve permutasyon şanslarının bir sonucu da olabilir, ve de sözlerin kökleri ve öteki olanaklar da açık yollar olarak kalmak üzere.

Bu anlayışla, karşılaştırılan dillerin ortak köklü ya da asıllı olduklarını isbatlamak için bulunan bu ortak sözler yalnız kıt değil, inandırıcı da olamazlar. Bunların sayıları daha çok olsa bile gene de dillerin ortak asıllı olmaları noktasında herhangi bir değerleri yoktur, çünkü, tarihleri bilinmemektedir.

Açıktır ki, eğer Fin-Ugur dilleri biryana bırakılırsa, 'ortak sözlerin' sayısı çoğalabilir, çoğalır da. Fakat, eğer Türk dilleri de biryana bırakılırsa, daha da artar. Eger Moğulca dahi biryana bırakılırsa, ortak sözlerin sayısı daha çok artar. Eger, kuzey ve güney Tunguz dilleri de ayrı diller sayılırsa durum daha da başkalaşır.

Sauvageot'un ortaya koyduğu koşâ sözlerin objektif bir davranışla yapılacak analizleri öylesine bir sonuca götürür ki, bu, lügat analizlerinin elverdiği ölçüde bulunacak ortak sözlere bakarak, Tunguz dillerinin Ural-Altaylı dil soyu içine alınmamasını gerektirir.

43 — *Teoretik evrim varsayılarının etkileri. (Influence of theoretical presumptions of evolution).*

Az önceki kısır sonuç, Sauvageot'un kurduğu ve öteki bir çok yardımcı ve oydaşlarının tuttuğu Ural-Altaylı dillerinin ortak kaynaklı olduğu yollu teori, ya da kuramına karşı seslenir, bağırır. Ben burada bu teorinin ne denli bir mekanizma kurduğunu göstermek istiyorum. . . .

44 — *Fonetik kurallar ve uygulanmaları. (Phonetic laws and their application).*

45 — *Eski sözleri onarıp diriltmek, ve bunları işletmekteki güçlükler. (Restoration of stems and difficulties in operating them).*

46 — *Anlam koşallığı ve uygulamaları. (Semantic parallelizm and its applicoation).*

¹ Bu ortaklık fonetik ve semantik değil, sadece semantik'tir. Gerçi yılan/ılan sözü korkup kaçan da demek olabilirse de yılmak başka, korkmak ve kaçmak gene başkadır. Yan anlamı da bir kuruntudur. Nasıl ki el sözü geniş anlamlı ise, bütün gövde kısımları için kullanılan bir söz kol, bacak ve ard, kış yanında yanı da anlatabilir.

47 — *Morfolojik unsurların işletilmesi ve yabancı sözlerin kullanılması. (Operation with the morphological elements and the using of foreing words).*

Sauvageot, koşaların sayısını çoğaltmak için başka metotlar da kullanmaktadır. Morfolojik unsurları işleterken, bu usuller pek kuşkuludur. Bunu göstermek üzere 3 örnek alalım. Gerçi bunlar bütün tipleri yansıtmazsa da, kullanılan metodun niteliğini göstermek yönünden, bir fikir verebilir.

Örnek Nr. 34:

Pikta sözü, ki oğul (the son/der Sohn) demektir ve Goldice'dir ve bu söz pita/ita ve benzerlerinden gelme gösterilir. Fakat, Sauvageot bunun Tunguzca kökünün po olduğunu göstermek için -kta'yı son takı sayarak kesip atıyor. Gerçi, Tunguzca'da böylesine bir takı vardır, hattâ iki tane. Fakat, bunun isim (noun) yapılmasında bambaşka bir rolü vardır ve ilişki göstermekte kullanılmaz.

(Bence, bizim pit-ka sözü, bu dillere yanlış olarak pikta kılığında geçmiştir., ve pit sözü de dosdoğru bizim piç'tir. Nasıl ki, Sümerce tin/tin/tiğin, bizim bugünkü çığın olup Tanrı, Havvayı (Eşah) uyuyan Adam'ın çığından yaratmıştır. Herhalde Türkçemizde bir t/ç dönüşümü vardır. BSO).....

48 — *Kullanılan metotlar üzerine özetleme. (Summary as to the methods used) :*

Yazar yukarılarda, sırası geldikçe uzun sözlerle söylediklerini burada özetliyor ve Sauvageot'nun Tunguz etimolojisini bilmediğini, ve ayrıca Moğolca'nın Mançu ve kuzey Tunguzca dilleri üzerine yaptığı etkiyle de önem vermediğini söylüyor ve şöyle bir yargıya varıyor: Şöyle bir dokonunca paramparça olan bir yapıtı kurmanın bu durum karşısındaki amacı nedir?

49 — *Ural-Altaylı kuramının tartışılmasında rastlanan metodolojik özelliklerin kaynağı.*

50 — *Ortak sözler sorunu. (The problem of common words).*

51 — *Tunguz dili ve Ural-Altaylı kuramı :*

Tunguzca ile öteki diller arasındaki ilişkiliği anlamak için, şu anlayışı benimsemek gerekir ki, bu dilde de herhangi bir dilde olduğu üzere, çeşitli kaynaklardan gelen unsurlar vardır ve Tunguz dilinin nasıl oluştuğunu, Tunguzların etnik bir birim olduğunu, anlamak için, bir Ural-Altaylı dilleri soyu kuramına ihtiyacımız yoktur. Tunguz karmaşıkları, ve sözgelisi sosyal örgütlenme, kimi evcil hayvanların yetiştirilmesine ilişkin terimler üzerinde yaptığımız analizler göstermiştir ki, kimi terimler kültür unsurlarıyla birlikte Buryat'lardan, Voğul ve Yakutlardan ödünçlenmişlerdir.

Kimi Yakut sözleri ise geriye, Moğulca ve Türkçe'ye doğru izlenebilirler. Bu dilin bir kısmının kaynağı bilinmez kalacaktır. Mançu dilini göz önüne alırsak, buna Moğul dilinden ve yakında oturanlardan daha çok uzaktakilerden daha az unsur girdiği görülür. Fakat, bunda Çince'den alınan sözler daha çoktur. Geriye kalan Mançuca sözler ne Çince ne de Moğulca asıllıdır ve bunlar bir çok Tunguz lehçelerinde de rastlanırlar. Bu sonrakiler Eski-Asyalı (palaeasiatic) dillerinde de bulunurlar. Bunlar acep pra-Tunguzca, ya da Eski-Asyalıca mıdır?

Böylesine bir durum Moğulcada da vardır. Belli bir Moğulca söz kısmı Çinceye

doğru geri izlenebilir. Çok sayıda terimler de Türkçe asıllıdır ki, kesin etnografik bağlayıcı unsurlara bağlı olarak görünürler ve Moğulca terimler arasında da belirirler.

Türkçe unsurlar da, durumlarına göre, İranlıca ve Uğurca gibisine asıllıdır.

Bütün bunlardan başka, gene bir kısım sözler vardır ki, Moğulca-Tunguzcada, Moğulca-Türkçede ortak olabilirlerse de, Tunguzca-Moğulca ve Türkçede ortak olamazlar.

Öteyandan, Tunguzlar, Moğullar ve Türkler için öylesine ortak sözler olabilir ki, bunlara Çince, Eski-Asyalıca, İranlıca veya Uğurcada da rastlanmaz. Bunlara acep Altaylıca gözü ile mi bakılacaktır? Eğer bunlara başka dillerde rastlanılmazsa, bu durum onların ortak bir dilden/asıldan gelmemiş olduklarını anlatmaz mı?

Bunların bağlı oldukları çeşitli nedenleri olabilirler. Sözü gelişi:

— Bir sözü Türkler kalender çağımızın başlarında almış, borçlanma yolu ile Moğullara vermiş, onlardan da Tunguzlara geçmiş ve ana-kaynak da büsbütün ortadan kalkmış olabilir.

— Ya da bu sözler yolculuğa Tunguz ve Moğullardan başlamış olabilir.

— Hattâ, dahası da var. Ortada, belli fonetik özelliği/benzerliği tıpkılığına yaklaşan bir takım sözler vardır ki, 'combination'leri sınırlı olduğundan, aralarında tıpkılıklar da oluşabilir.

İmdi, böylesine 'ortak' sözlerden hangilerinin Altaylı oldukları isbatlanabilir? Çünkü, bunlar da ister göçler ve geçmelerle, isterse tıpkılık rastlayışı ile oluşup belirebilirler.

Bu sözler bilimsel olarak ayırtılamazlar ve bunların Altaylı sayılmaları kuramsal bir davranış olduğundan, bir Altaylı dip-dilin (Altaic pra-language) varlığını isbatlayamazlar. Herhalde, bunu doğrulayıcı başka tanıtılar gereklidir.

Gerçi, böylesine tanıtılar da türetilip ortaya konulmuştur. Fakat bunlar gerçekler değil, kuramlar serisi olup ben bunlara, bilimsel değersiz kuramlar diyeceğim.

Herşeyden önce, bir Altaylı-Ataların yaşamış olması gereği tanıtısızcasına benimsenip ileri sürülmüş ve bunu yaparken, bu Ataların hangi koşullar altında yaşadıkları da tanıtılara bağlanmamıştır. Sözü gelişi, bunların step bir bölgede yaşadıkları düşünülmüş ve hayvancılıkla ilişkili ortak sözlerin Altaylı asıllı oldukları varsayışı bir gerçek sayılmış ve step yaşayışına ve koşullarına ilişkin terimler de böylesine açıklanmıştır. Oysa, metodoloji yönünden bu görüş ve anlayış bir yanıldır. Çünkü, bu terimleri yaratanlar ortak bir Altaylı dili konuşmayıp başka bir dil konuşmuş, ve de başka bir yerde yaşamış ve bilmediğimiz bir geçmişte yok olmuş/-yitmiş, bir halk ya da halklar olabilirler. Bu yeni gelenler de Türkçe, ya da Moğulca konuşmayan halkların ataları olabilirler. Hattâ, bu step terminolojisini küçük bir topluluk yaratmış ve sonraları gelen Moğul ve Türkler arasında erimiş de olabilirler.

Bütün bu örneklerle yapılan açıklamalar, hiç de, herhangi bir Altaylı-dili (ve Altaylı soyu) kuramını istememekte ve gerektirmemektedir.

İkinci bir anlayış/düşünce de, bu ortak sözlerin ilkel kavramları ve olayları yansıtmaması gerektiği sanıdır, ve bu da dillerin evrimi kuramının bir genişletilmesidir. Ne varki, bu kuramı da bilimsel yollarla sıkıca denetlersek, gerçekler (facts) karşısında

tutunabilmesi (ve tutulabilmesi) olanağı yoktur. Çünkü, en ilkel sayılan dillerde de karmaşık görüş ve anlayışlar (complex ideas) vardır.

Bir de, bu kuramsal Altaylı diller ve bunları konuşanlar ile, bir halklar ve ırklar terim ve anlayışı ilişkilendirilmiştir. Fakat, ne bu halkları, ne de Altaylı dilleri belli bir yere, alan veya bölgeye bağlayıp oturtabiliyoruz. Bu tezi savunup yürütenler şu Aryalı sorununun acıklı hikâyesini göz önüne getirmelidirler.

Altaylı ve de Ural-Altaylı dillerini diriltip yeni baştan onarmak için bir çok 'orientalist'in çalışma ve çabaları başarılı olmadı ve Sawageot'nun elinde gülünçleşti.

214 ortak-söz örneğinden yalnız ikisi, iki Tunguzca söz, söz konusu dört gurup-un herbirinin dilinde bulundu. Tunguzca konusunda, Mançucada ve kimi Tunguz lehçelerinde daha çok Moğulca ve Türkçe dil unsurları bulmak, ve Yakutçada Tunguzca unsurları bulunup bulunmadığını aramak yararlıdır. Böylesine çalışmalar Eski-Asyalıların topraklarına komşu alanlarda konuşulan diller üstünde de yapılabilir.

Moğulcada h harfi ile başlayan sözlerin bir listesini yapmak Ramsted'in baştaki ph/f harfi teorisinden önemlidir, çünkü, Moğulcada h harfi bir gerçek; Altaycada ise bir sanı, kuruntudur, araştırmacıları aldatıcı yollara sürükler.

Herşeyden önce, fonetik kurallar her dil için kurulmalıdır ve lügatlar olabildiği dek etimolojik açıklıklara kavuşturulmalıdır.

Bundan sonra, bir 'Altaylı dip-dili'nin varlığı sorusu, ihtimal, hiç bir zaman sorulmayacaktır.

Eğer bir kimse geziye çıkmak isterse, atı arabanın önüne koşmalıdır. Bu, esen bir yolculuk için, eski olduğu dek eyi bir öğüttür.